הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה. וא"ת דאמרינן בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נ:) העוסק בבהמה דקה אינו רואה סימן ברכה ואומר ר"ת דהתם כיסוב ומשום עין הרע אבל הכא איירי בחורשין דלא שלטא בהו עינא:

בזוגיתא חיורתא. וא"ת משמע דזכוכית לבנה היתה בימי ר' יוחנן וכן ברים אין עומדין (ברכות דף לא.) ההוא דתבר זכוכית לבנה בחתונת בנו וכפ' עגלה ערופה (סוטה דף מח:) תנא משחרב בהמ"ק בטלה שירת פרגדא וזכוכית לבנה וי"ל דלא לגמרי בטלה אלא דאינה מצויה כמו בזמן בית המקדש וכן גרין לומר גבי שירת פרגדא דאמר בפרק במה מדליקין (שבת דף כ:) דרכין ואבני הוו יתבי קמיה דרב נחמיה ריש גלותא חזייה דהוה לבוש מטכסא אמר ליה רכין לאבני הייתו כלך דתנן אמר ליה אגן שירת פרגדא קרינא ליה ומיהו ר"ת מפרש דאכלך דמתניתין קאי דקרי ליה שירת פרגדא[ט]:

בתורי. ר"ח גרים בתורי פירוש בקרים שאינם מעמיקים המחרישה כראוי ומפסיד כל מה שזורע[כ]: **בסוי** שאין ודאו דוחה שבת. להגך תרי טעמי דמפרש בפרק קמא דביצה (דף ח:) דכוי אין מכסין דמו ביום טוב משום דאפר דיבה דעתו לודאי ואין דעתו לספק אי נמי משום התרת אגבו אי אפשר לישב ק"ו זה דמה שאין ודאי דוחה שבת לא הוי משום מוקצה דאפר' הכינו מבעוד יום אין מכסין ולא שייך נמי שם התרת אגב כיון שהיא ודאי היא[ל] אבל[מ] טעמא דמפרש התם דבדקר נעוץ ודאי התירו ביו"ט ואע"ג דאיכא איסורא מדרבנן בחופר גומא וא"ל אלא לעפרה אבל בספק לא התירו אמי ק"ו דהכא שפיר דכיון דלא התירו ודאי שידחה שבת כ"ש דאין ספק דוחה יו"ט ומיהו קוגיא דביצה מוכח דאפילו ספק נמי שרי בדאיכא דקר נעוץ וי"ל בדוחק ק"ו הכי כיסוי שאין ודאו דוחה שבת אפילו הזמינו לכך מ"מ אפרו משום טורח אינו דין שאין ספקו דוחה יו"ט משום איסור גומא דרבנן או משום מוקצה דאין דעתו לספק אבל נאפר שהכינו אין לאסור ספק ביו"ט מק"ו דשבת דאין לדמות טורח יו"ט לשבת ונלינהו דמשום התרת אגבו ואפר אע"ג דהכינו אע"ג דליכא ק"ו מ"מ יש לחוש שיטעו הרואים ויעשו ק"ו משבת כיון דאין ודאו דוחה שבת אפילו בהכינו כ"ש שספק אין דוחה יו"ט ומדמכסים אותו ודאי מיה היא ויתירו אבל:

תקיעת שופר בגבולין תוביה שאין ודאו דוחה שבת כסא דחרשין ולא כסא דפושרין. טוב לשתות כוס של מכשפות ולא לשתות כוס של מים פושרין שרעים הם לגוף: **ליביא.** שרשי עשבים ותבלין: **לין.** הרתיח: **מי שכיחי לו אכיו מעוט.** כלומר מי שלא טרח בממון וקל בעיניו לאבדו זהו איכודו: **יכבס כלי פשתן.** שהן יקרים. ולפי דרכנו למדנו שהעושה אלה מאבד ממון ויזהר אדם מהם: **כיהנא רומיתא.** יקר היה: **כאורי.** יסבור פועלים ויאמרו להן שוויתים שלו לאחרים והם יכאיבו השוויתים[ז] ויסקבנום ביערות ובכרמים והמלאכה לא תעלה לכולם שאינן מוסגין לכך: **עוב אים חונן.** לבים ומלוה אותם וטוב המכלכל דבריו במשפט לפי היכולת הוא עומד על גרכיו ולא בכל תאות לבו: **פחות ממה שיש לו.** פחות מכדי היכולת א) וילבש ויתכסה לפי היכולת שלא יתביש ויכבד אשתו יותר מלפי היכולת: **לחולה.** שיש בו סכנה: **חייב לכסות.** דכיון דאיתה שבת לידחות אבל שמיטה זו נדחית לכל מצותה של שמיטה זו: **איסתומא קאמר.** דבר תימה הוא אומר. לשון (לעיל דף כח.) אסתומס כשעה חדא[ח] אסטורדיסו"ן: **ליטמטו לאמוריה.** יתמכו את לשונו שאמר כה. ל"א גרסינן אי דשמא קאמר אם בשמו הוא אומר ליטמטו לאמוריה יטמטו את האמורא מלפניו לבייסו: **שודאה דוחה שבת.** לאתיא בקל ומומר מה לרעת שדוחה עבודה ועבודה דוחה שבת מילה דוחה אותה. כולה במסכת שבת (דף קלב:): **אין ספיקה דוחה יו"ט.** כגון עולה בין השמשות דקי"ל בפ' רבי אליעזר (שבת דף קלז.) דגימול לתשעה וחל ספק שמיני ספק תשיעי שלו ביו"ט אינו גימול עד עשירי לתנן (שם) עולה בין השמשות גמול לתשעה כלומר לספק תשיעי בין השמשות של ערב שבת גמול לעשרה חל יו"ט לגיות אחר אותה שבת שהוא עשירי גמול לאחד עשר משום דמילה שלא בזמנה לא דחיא דנפקא לן מהוא לבדו[ט] הוא ולא מכשיריו לבדו ולא מילה שלא בזמנה בסנהדרין[י]: **כסוי שאין ודאו דוחה שבת.** לקמיה מפרש: **בגבולין.** דקיימא לן בהאם השנה (דף טו:) בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה: **וספיקה דוחה י"ט.** דתניא (שם.) טומטום ואנדרוגינוס חייבים אף על פי שהוא ספק אשה ואינה חייבת: **כריבי.** אדם גדול: **משוכה.** על קל ומומר דרבי יוסי: מילה אינה בלילה אלא ביום דיום כתיב בה (ויקרא יב): **זה אחד מן הדברים.** שהיה רבי חייא אומר שלא היה לו שום תשובה עליהם והא דרבי יוסי מדא מיניהו והא דאהדרו רבנן תקיעת שופר בגבולין תוכיח לא תסיב לה פירכא כדמפרש לקמיה: **ודלמא דעבר ושחט.** לגבריא דלא ניתנה שבת לידחות קאמר דלא יכסה אבל למולה דניתנה שבת לידחות שרי: **דומיא דמילה.** על כרחך בחולה קאמר דומיא דמילה דברשות ותיובתא היא לרב עינא: **ספק י"ט וספק חול.** כגון שני ימים טובים של ראש השנה שהאחד ספק: אלא

הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה אמר רב חסדא מאי דכתיב [1]ועשתרות צאנך שמעשרות את בעליהן [מ]ואמר רבי יוחנן כסא דחרשין ולא כסא דפושרין והני מילי בכלי מתכות אבל בכלי חרש לית לן בה ובכלי מתכות נמי לא אמרן אלא דלא שדי בהו ציביא אבל שדי בהו ציביא לית לן בה וכי לא שדי בהו ציביא נמי לא אמרן אלא דלא צייץ אבל צייץ לית לן בה [נ]ואמר ר' יוחנן מי שהניח לו אביו מעות ורוצה לאבדן ילבש כלי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהן ילבוש כלי פשתן בביתנא רומיתא וישתמש בכלי זכוכית בזוגיתא חיורתא וישכור פועלים ואל ישב עמהן [נ]בתורי דנפיש פסדייהו דרש רב עוירא זימנין אמר לה משמיה דרבי אמי וזימנין אמר לה משמיה דרבי אסי מאי דכתיב [2]טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט [א]לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו וילבש ויתכסה במה שיש לו ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו שהן תלויין בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם דרש רב עינא אפתחא דבי ריש גלותא השוחט לחולה בשבת חייב לכסות אמר להו רבה אשתומא קאמר ליטמטוה לאמוריה מיניה דתניא [ד]ר' יוסי אומר כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו מקל וחומר ומה מילה שודאה דוחה שבת אין ספיקה דוחה יו"ט כסוי שאין ודאו דוחה שבת אין דין שאין ספקו דוחה יו"ט [ה]אמר לו תקיעת שופר בגבולים תוכיח שאין ודאה דוחה שבת וספיקה דוחה יו"ט השיב רבי אלעזר הקפר בריבי תשובה מה למילה שכן אינה נוהגת בלילי ימים טובים תאמר בכסוי שנוהג בלילי ימים טובים אמר רבי אבא זה אחד מן הדברים שאמר רבי חייא אין לי עליהם תשובה והשיב רבי אלעזר הקפר בריבי תשובה קתני מיהת כסוי שאין ודאו דוחה שבת מאי ודאו דכסוי דלא דחי שבת [ב]לאו השוחט לחולה בשבת ודלמא דעבר ושחט דומיא דמילה מה מילה ברשות אף כסוי נמי ברשות אמרו לו תקיעת שופר בגבולין תוכיח שאין ודאה דוחה שבת וספיקה דוחה יום טוב מאי ספיקה אילימא ספק חול ספק יום טוב השתא ודאי יום טוב דחיא ספק יו"ט ספק חול מיבעיא אלא

בו'. וא"ת והא טעמא [מ]דשופר בשבת משום שמא יעבירנו ארבע אמות ברה"ר והא לא שייך כי"ט וי"ל דשייך נמי כי"ט דאם אשה היא זה הטומטום אסור להוציא לגרכה דהא לא מיתייבא ואין להתיר מטעם הואיל והותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דיקא היכא דהוי צורך היום קצת אבל הכא ליכא צורך היום כלל אי נמי ה"ק שאין ודאה דוחה שבת [ב]משום גזירה דרבנן שמא יעבירנו ופפיקה דוחה יום טוב אף על גב דאיכא נמי איסורא דרבנן בתקיעה שהיא מצוה ואינה מלאכה ונדחה איסור זה מספק. [ועי"ע תוספות ר"ה כט: ד"ה כדיית]:

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ט מהל' דעות הלכה י:
יג ב מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הל' ד סמג עשין סד טיש"ע י"ד סי' כח סעיף עז:

תורה אור השלם

1. ואהבתך וברכך והרבך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך דגנך ותירשך ויצהרך שגר אלפיך ועשתרת צאנך על האדמה אשר נשבע לאבתיך לתת לך:
דברים ז יג
2. טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט:
תהלים קיב ה

רבינו גרשום

א"ר יוחנן כסא דחרשין כו'. בשביל הלכות דר' יוחנן מביא הלכה זאת: לא אמרן אלא דלא שדי בהו ציביא. כלומר בכלי מתכות נמי לא אמרן (אלא) דלא לישתי פושרין אלא דלא שדי בהו תבלין: אבל שדי בהו תבלין. לית לן בה: ולא אמרן אלא דלא צייץ. כלומר דלא רתח: ורוצה לאבדן. כלומר אינו רוצה לאבדן ביד אלא רוצה לאבדן כלאחר יד ומעט מעט רוצה לאבדן: בביתנא רומא. רע הוא (וכן בכ"י רומא רע הוא ומשבר מהר): בתורי דנפיש פסדייהו. כלומר ששוכר את השוורים לחרוש ולזרע שדהו ואינו יושב עמו (החורשן) (ואינו חורש) וזורע לו חרישה וזריעה יפה דזו היא פסידא דלא הדר: טוב איש חונן ומלוה. כלומר שמלוה את בניו כשהן קטנים שהן תלויין בו: אי דשמא קאמר לישמטה. כלומר אי משמא דנפשיה קאמר דלא אמר משמיה דרביה לישמטוה לאמוריה לשון אמורא הוא שדורש בפניו לישמטו מיניה: ואית דאמר אישתמא קאמר. כלומר שינוי קאמר ליתתכו לשונו אמוריה והו לשונו שאמר הדבר: אין ספיקה דוחה יו"ט. כלומר אם נולד בין השמשות שמנה ימים קודם יו"ט דלא ידענן אי יו"ט שמיני ואי ערב יו"ט שמיני: כיסוי שאין ודאי דוחה שבת כו'. כדבענן לפרושי קמן: דלמא דעבר ושחט. כלומר מה דאמרי' שאין ודאי דוחה את השבת לאו מוקמינן בשוחט לחולה אלא דעבר ושחט לבריא: אף כסוי ברשות. כלומר והיכי דמי דשחט לחולה:

מסורת הש"ס

א) כ"מ כט:, ב) [מס.], ג) [כ"מ ל. עג.], ד) [תוספתא רפ"ו ותוספתא ביצה פ"א ה"ז], ה) [ל"ל אמרו], ו) [מקב פי' בערוך (שין חגורה)], ז) [דעיא ל ד], ח) [שמות יבן], ט) [ל"ל נפצת כד:], י) [ועיין תוס' שבת כ: ד"ה אין ומוס' כ"מ מע: ד"ה מטומטם], כ) [עיין תוס' כ"מ ל. וע"ע תוס' מס עג.], ל) עיין רש"ל, מ) [ל"ה מע:].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כסוי וכו' אבל לחך טעמא דמפרש:

הגהות מהר"ב רנשבורג

אן רש"י ד"ה פחות וכו' מכדי היכולת. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד וילבש יכו' שלא יתביש. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד ויכבד: **בן** תוס' ד"ה תקיעת וכו' משום גזירה דרבנן שמא יעבירנו. נ"ב עי' שי"ח שאנת מרוה סי' ק"ז דף נ"ב ע"ד ודף נ"ג ע"א כדפוס ספד"ח ועי' מגא"ר סי' תקפ"ח ס"ק ד' ודו"ק:

לעזי רש"י

אישטורדישו"ן. עילפון. הלם, מביכה.

מוסף רש"י

שמעשרות את בעליהן. ומחזיקות אותם בעשתרות הללו שהן מלעיס חזקים (דברים כח ז). **כסא דחרשין.** נות לשתות כוס של מכשפות מכוס של מים פושרין, ופיירי דאיירי במילי דר' יוחנן בהלכות דרך ארץ נקט הני אמשתא (ב"ר כט:). **ציביא.** כל דבר שנותנין לתוך המשקה, או עשבים או תבלין או עקרי בשמים, קרי ליה ציביא (שם). **ורוצה לאבדן.** ללמדני גם שלא יהגיל אדם נכך. שהעושה אלה מאבד הון הון רב (שם). בביתנא רומיתא. דמיהם יקרין ומתהדרין לבלות (שם). **בתורי.** בפועלים המעבדים בשורי בעה"ב, דנפיש פסדייהו. שיהא עבודת קרקעות שלהן בשוורים ביתם, אף חריתת הכרמים ונטיעתם מנהיגים כלי המחרישה בעגלה בין שורות הכרם עם הנוטעים ונותנין שם הענבים, לפיכך אם אין הבעלים עליהם יש הפסד גדול, שאין דרך הפועלים נוחים על הכרם ועל השוורים ומנהיגים אותן על הגפנים ועל הגבעות והם מתקלקלין והשוורין נסתבין ונשברים (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com